

St. Givio

monografia n° 6

Algaída, Setembro 1993.

ELS INVENTARIS, UNA FONT PER A L'ESTUDI DE LA VIDA QUOTIDIANA MEDIEVAL. UN INVENTARI DELS BÉNS MOBLES DE LA FAMÍLIA REUS D'ALGAIDA I LA SEVA POSSESSIÓ DE BUTIBALANSI¹.

Un inventari, seguint el Diccionari General de la Llengua Catalana de Pompeu Fabra, és una enumeració dels béns mobles i totes altres coses pertanyents a una persona o comunitat, de les mercaderies, crèdits, deutes, etc., d'un negociant, dels objectes que componen una col·lecció, un conjunt, etc., que es troben en un indret.

Durant l'època medieval, els comerciants o simplement els propietaris d'algun bé podien encarregar la confecció d'un inventari a un notari, el qual, amb aquest protocol, donava fe de l'existència de tots els béns que es trobaven en el lloc en qüestió. Els motius de l'elaboració de tal document podien ser diversos, com és ara el canvi de titularitat d'uns béns per herència, per deutes i les consegüents penyoracions, o senzillament quan el patrimoni d'una persona era administrat per altri.

Gràcies a aquets documents, i al que estudiem avui en particular, podem saber d'una manera exhaustiva, cambra per cambra, el contingut i la distribució d'una casa de propietaris algaidins de 1499. A l'inventari apareixen des del parament de la llar, roba, llibres, documents, etc., fins a les eines necessàries pels diferents treballs agrícoles. El lector podrà reconèixer eines i instruments no tan llunyans, la qual cosa indica que, durant molts anys, la manera de treballar el camp i elaborar els seus productes, va canviar poc. Altres instruments senzillament no els coneixem

ni apareixen als diccionaris, per això els hem posat un interrogant al costat.

D'entre tots els elements que formen aquest llarg inventari creim que val la pena destacar-ne alguns: entre el parament de la casa apareixen per dues vegades olles anomenades "cuscusseres", la qual cosa ens indica que el cuscús, plat típic d'Àfrica del nord, havia quedat a Mallorca com a llegat de la dominació àrab.

Crida l'atenció la quantitat de coses que a l'inventari surten acompanyades de l'adjectiu "vell", "pudrit" o els seus sinònims. Aquest fet ens va cridar l'atenció, sobretot si pensam que aquesta casa, la de la família Reus d'Algaida, era una casa econòmicament forta. La Doctora Maria Barceló², especialista en l'època del segle XV, va donar-nos-en una explicació convincent: a l'època medieval tot, absolutament tot, es feia servir fins que resultava inservible, cosa absolutament impensable en aquesta nostra actual societat de consum.

La distribució de les diferents estàncies de la casa és la següent:

- _ entrada (on hi havia els carros).
- cambra del difunt.
- porxo i menjador.
- cambra de l'hereu.
- rebost ("despansa").
- cuyna.
- casa de molí.
- celler.
- estable.
- una cabana.
- païssa.
- casa on s'està el fadríster.

Seguidament us oferim la transcripció completa del document, el qual és localitzable a

¹ Segons el document es tracta d'una possessió del terme d'Algaida que ara no identifiquem.

² Hem d'agrair a la Doctora Maria Barceló la gran quantitat de notes que ens proporciona i que poden tenir gran interès per la història medieval algaidina, al mateix temps que cal agrair-li la resolució de molts dels dubtes que ens havien quedat de la transcripció d'aquest document.

l'Arxiu del Regne de Mallorca, amb la signatura Prot. M-490. f. 92-98.

Els criteris de transcripció següents són els següents:

S'ha modernitzat l'ortografia en el que fa referència a l'accentuació, l'apostrofació i la puntuació. El parèntesi serveix per a tancar aquells fragments de l'original que apareixen fora de lloc, gairebé sempre entre línies. Aquells fragments que apareixen entre els signes # #, són els que a l'original estan tatxats, però, com que són legibles, han estat transcrits. Els punts suspensius ..., indiquen que l'original no era legible.

TRANSCRIPCIÓ:

Litteram in papiro heredi
et fuit debite solutum.

Die mercurii VII mensis maii anno a
nativitate Domini M° CCCC° L XXXX nono.

In Dey nomine et eius gratia amen. Noverint universi quod ego, Petrus Reus, filius et heres venerabilis Johannis Reus, habitatoris parrochie de Algayde, quondam pro ut constat eius ultimo testamento facto et firmato in posse notarii infrascripti sub decima mensis aprilis anno a nativitate Domini M° CCCC° L XXXX sexto et qui mortem obiit sub XXIII mensis aprilis anno presenti et infrascripto, volens me inmustere? hereditate ipsius genitoris mei mediante beneficio inventarii ne ultra vires hereditatis tener creditoribus seu legatariis dicte hereditatis et ne ipsa bona perdi penre vel ocultari valeant temporis excursu oblivione vel aliis sed ut beneficium per confecionem inventarii illud conficientibus debitum et confessum michi penitus conservetur doli

macula et sinistra suspicio evitetur presens facio inventarium sive repertorium in et de omnibus bonis et juribus preditte hereditatis pro ut ad mei deverere noticiam quequidem bona et jura cum omni diligentia scribi e reponi feci in presenti inventario incoato iuxta usum e consuetudinem Maioricarum ante tamen posito per notarium infrascriptum iussu nostro signo venerande et sancti crucis.

E primo atrobi en la dita heretat una possessió scituada en la parrochia de Algayda la quall és appellada Butibalansi³ la qual affronte de una part ab un raffal den Anthoni Sastre lo quall se appella Cabreta⁴ e d'altre part affronta en lo dit Sastre e part ab la possessió den Damià Munar, e d'altre part ab lo raffall den Jauma Mayoll e d'altre part ab la possessió den Carles de Galiana, la qual fonch del magniffich mossèn Ferrer de Galiana, quondam, e d'altre part ab lo raffall den Anthoni gilabert e d'altre part ab unes sorts den Miquel Tegores e part ab les sorts den Pere Cardel, e d'altre part ab lo raffall den Raffell Pou, qui és are den Jacme Stella e d'altre part ab la alcharia den Raphell Oliver.

De inde ante die mercurii XII mensis junii anno predicto M° CCCCLXXXIII continuando ego preffatus heres predictum inventarium intervenientibus infrascriptis testibus stubi e reponi feci in huius inventario.

Predictum infrascriptum notari res e bona que sequuntur:

- Item atrobam hun alberch⁵ scituat an la parrochia de Algayde, dins lo quall attrobam les cozes següents:

³ Desconeixem la ubicació d'aquesta possessió. Aquest topònim ha desaparegut sense deixar cap rastre. Segons els confrontants podria tractar-se de l'actual son Reus (davora Son Mesquida) però no gosam a dir-ho amb seguretat.

⁴ Podria ser l'actual Cabrera? El fet que no apareixi com a confrontant la possessió de Formiguera (l'actual son Mesquida) fa que no ens acabem de veure clara la ubicació d'aquestes possessions.

⁵ una casa.

* Primo, en la entrada del dit alberch, atrobam un carro ab lo guarniment per garbatgar, de pots, e una stora del dit carro y unes bandes del dit carro.

* Item un lit de repòs, sens matalassos, lo qual stave en la cambre del dit deffunt.

* Item sinch arades, quatre jous y dues reyes.

* Item un tiràs de pocha vàlua.

* Item una civera.

* Item dues albardes⁶, ço és, una caminal e l'altre vella y dolenta.

* Item dos sàrries⁷ velles.

* Item unas rodes de carro ab alguns trossos de les corretges e unes claviles de ferro als on stà lo fuzell.

* Item unes manachos⁸.

* Item un fuzell de carro, vell.

* Item un guarniment de ferro de corriola, vell.

* Item dues tragnes⁹ ab xanguer¹⁰ e l'altre sens xanguer¹¹.

En la cambre a hon geya dit deffunt atrobam les cozes següents:

* Primo un lit gran ab un artibanch⁸ devant e una banquetta vella sobre la qual atrobam lo que.s segueix:

* Primo dos matelassos velles, ço és, un de lana de Serdenya e l'altre de palla.

* Item dos flacades de borra molt dolentes.

* Item una altre flacada, cardada, nova.

* Item una caxa grosse de noguer ab pany, sens clau, dins la qual atrobam lo que.s segueix:

* Primo tres llençolls de bri i stopa de quatre teles, velles.

* Item un lensoll de tres telles #vell# de bri y stopa, vell.

* Item deu canes de cotonina grossa feta en casa.

* Item quatre tovaies entre les quals ni ha unes listades e les altres blanques reblertes de cotonina.

* Item unes tovaies petites de tinell, reblertes de cotonina.

* Item un mantó de velut velutat, molt vell e dolent, e tot squinsat, forrat de drap leonat dolent.

* Item tres capells de li de dit defunt, vells.

* Item un altre capell de li.

* Item dos berrazines de li.

* Item dos mocadors #de bri# de li, vells.

* Item una enxinera de li abrandid dins la quall atrobam les coses següents qui.s segueix:

* Item quatorse torquebochas listats, vells.

* Item dues canes e mige de torcaboques antichs los qualls antigament metien entorn de la taulla.

* Item dues copes de argent deurades marcha de Malorques la una e l'altra de Nàpols passara?

* Item dues culleres d'ergent patites le una merquada e l'altra no.s mercada.

* Item un cubertor de tella blava forrat de tella groga, vell e molt sotill.

* Item un tavarro negre de drap de case, vell.

* Item una loba⁹ vella e molt dolenta.

* Item un capiró¹⁰.

* Item un gonell¹¹ burell¹² dolent.

⁶ Nom que designa, segons les diferents regions, diverses formes d'un aparell que serveix per cavalcar i per dur càrrega sobre bísties de peu rodó. (DCVB).

⁷ Recipient d'espart o de palma, d'un metre a vuit pams de llargària, que forma bossa a cadascun dels dos extrems, i xerveix, posat de través damunt una bístia, per a transportar les coses més diverses. (DCVB).

⁸ arribanc.

⁹ Vesta talar que duïen les dones i els homes revestits de certs càrrecs (consellers, jurats, etc). (DCVB).

¹⁰ Cobricap que s'usava antigament, que era alt i acabat en punta, i a vegades s'estenia per avall formant una espècie de capeta que cobria les espatlles i l'esquena. (DCVB).

¹¹ Peça de roba que cobria el cos fins a mitjan cama; n'hi havia amb mànecgues i sense mànecgues. (DCVB).

- * Item hun altre gonel gipó, dolent, burell.
- * Item une gavardina de burell¹³.
- * Item un gonell gipó de blenquet¹⁴, vell.
- * Item dos parels de calses velles.
- * Item un parell d'estinalls.
- * Item hune cota negra, vella.
- * Item hun parell de sabates de Còrdova.
- * Item hun parell de ganivets.
- * Item quatre cobribanchs fets en casse, listats, molt vells e squinsats e de pochà vàlua.
- * Item un libre de paper, cubert de pots, lo qual comensa #comense# "axí comesa lo plech e meditacions de la vida de Jesucrist".
- * Item un altre libra de paper cubert de pots lo qual és los Evangelis en pla.
- * Item hun artibanch vell e molt pudrit dins lo quall atrobam lo qui.s seguex:
- * Item un o dos plats grans de terra hobre de Vellencis.
- * Item tres gresalls¹⁵ de terra.
- * Item una cuscussonera.
- * Item dos plats de terra més patits que los demunt dits.
- * Item une dotsena de scudelles de la terra.
- * Item hun saler¹⁶ amb cubertor de terra.
- * Item huna caxata vella, sens pany e clau, dins lo qual atrobam lo qui.s seguex:
- * Primo dos barrets burells, un nou e l'altre vell.
- * Item hun barret negre, vell.
- * Item dos corretges de cuyro ab los caps de ferro.
- * Item sinch capsetes patites en qua stava restaurandi?.
- * Item dues capsetes axí com demunt dites.
- * Item hun ducat an or e deu sous en manuts.

* Item en la hun caxó del dit artibanch lo que.s seguex:

* Primo una carta de fi feta per n'Enthoni Fabregues de Sineu com a pare e lagitim administrador de sos infants a nen Johan Reus e Matheu Reus del servay feren a ses filles per sdevenidor appar de dita definació en poder dell discret en Pere Morata, notari, sots a vint de juny any MCCCCLXXVI.

* Item altra carta feta per dit n'Anthoni Fabregues com a pare e legitim administrador de sos infants a nen Johan Reus de tots los drets pertanyents a sos fills en los bens e haretat della dona Johanna, mare sua, segons appar en poder del dit notari sots a vint de juny any MCCCCLXXVI.

* Item altra carta de spoli feta #a nen# (entre en) Johan Reus e na Mergalida, filla den Pere Durban, Ciutadà de Mallorques, segons appar en poder den Gabriell Valls, notari, sots a vint de mars any MCCCCLI.

* Item una altra (carta) de testament fet per la dona Mergalida, muller den Johan Reus, en poder den Pere Mertorell, notari, sots a divuyt de desembre any MCCCCLII, és emperò veritat que dit testament és nulla com après de haver-lo fet #agé# (hagué) infants, e perçò fonch nulle e cadug.

* Item altre testament fet per lo (dit) defunt en poder den Guabriel Valls, notari, sots a vint y tres de octubre any MCCCCLXXVIII, emperò après dit testament na fet altre en poder del discret en Pere Moranta, notari, ab lo qual dit defunt morí.

* Item una carta de fi feta per lo dit Fàbregues al dit defunt della dot de sa muller segons apar en poder den #Jauma# Gordi

¹² de color fosc, com de cendra.

¹³ En aquest cas de burell fa referència al material de què està feta la gavardina. Burell és llana negra o molt fosca de color.

¹⁴ Roba de llana blanca. (DCVB).

¹⁵ Plats fets de terra no molt fina, amb pedruscalls, molt gratallosos. Gres. (DCVB).

¹⁶ saler.

Vines, notari, a vint y nou de Juny any MCCCCLXI.

* Item una carta de spoli feta entra la dona Miquella e en Pere Font.

* Item huna carta de venda feta per la Cort dell Algayda al dit defunt della alcharia que era den Pdere Durban per preu de MCCLI? liures és signada dita carta per lo discret en Pere Segura, notari de Malorques, le quall #fonch# vende fonch feta sots a XIII de mars any MCCCCLII.

* Item una carta de redempció de sis quarteres de forment censalls que lo dit defunt ha quitades della dona Lucia, muller de l'honor en Berthomeu Durban, e Johaneta, donsellà, filla sua, les quals se rebien sobre la alcharia del dit defunt qui fonch den Pere Durban segons appar della dita redempció en poder den Anthoni Canyelles, notari, sots a vint y nou de mars de MCCCCLXXI.

* Item altra carta de fi e sessió feta per lo honrat en Johan Nicholau al dit defunt dell preu e dretas a ell pertanyents sobre la alcharia que fonch del dit ... e ara és dell dit defunt segons appar en poder dell discret n'Anthoni de Canyellas, notari, sots a vint de maig any MCCCC sinquanta quatre.

* Item una carta de testament fet per la dona Joanneta, muller den Berthomeu Reus, segons appar en poder del discret en Gabriel Sellvà, notari, sots a vint y sis de Julliol any MCCCC sinquanta tres.

* Item una altra carta de fi della dona Frensoya, muller den Pere Arnau, en poder del discret en Thomàs Palagré, notari, sots a XV de mes de janer de MCCCCLIII.

* Item un spoli fet en poder den Johan Puig, notari, de la dona muller den Berthomeu Reus, sots a divuyt de atubre any MCCCC #quoranta# (XX) dos.

* Item una altra carta de apoca de cent quoranta dues liures y sis sous vuyt dinés (e cessió) cessió quant a defendra fetes per lo

honor en Matheu Nét e Abdona, sa muller, al dit defunt appar en poder del discret en Pere Moranta, notari (deval scrit) sots a XXVIII de mars any MCCCCLXXII.

* Item un libre de paper cubert de pregami de forma de quatre cartes, lo full en lo quall stan diversos albarans fets al dit defunt.

* Item altre libre de paper cubert de pregami de forma de full dins lo quall estan continuats diversos albarans.

* Item hun quern de forma de full lo quall conté quatre fulles en lo qual quern és continguda una Sentència Arbitral dada per los discrets en Guillem Benagam e Rafell Parera, notaris.

* Item huna capsà dins la quall ha diverses scriptures fahents per la heretat.

* Item huna benqueta de lit vell, molt antiga.

* Item un scriptori de fust lavadís, antich, tot pudrit y buyt.

* Item una alfàbia olliera de tenor de vint y sinch quarteres o aquens entorn, dins la quall havia circa de deu o dotse quarteres oly.

* Item huna olla collera #circa# (xiqua) en la qual stà acop.

* Item huna lanterna.

* Item hun orinal ab serpallera¹⁷.

* Item dos panés de palma, vells.

* Item huna cortina de cànem ab figures so és, la salutació de la nativitat, e la adoració, molt vella, la quall stava en la paret del porxo.

* Item huna gerra oliera buyda.

* Item una gerra en què stà segí, lo quall segí diu la muller del dit hereu ésser seu.

* Item un forrellat molt gran entich.

* Item una retera de fust.

* Item dols olles #cuss# cuscussoneres.

* Item dos cofranats vells, ferrats pudrits e molt antichs, buyts.

* Item un caxonat petit obre de Pissa, pudrit, buyt.

¹⁷

Teixit d'estopa grollera d'ordit molt clar que s'usa per a fregar o cixugar coses poc fines i sobretot per embolicar coses que s'hagin de transportar. (DCVB).

En lo porxo e menjador forn attrobades les cosses següents:

* Primo una taulla vella, de una pessa, ab virdes entorn ab sos petges #entorn# molt vells.

* Item dos banchs qui servaren per seura #alla# (en la) taula.

* (Item dos cadires velles de Barberia¹⁸).

* Item una altra cadira de poll le qual dóna lo dit defunt a mossèn Pons Feliu.

* Item un artibanch de una cara ab pany e clau, dins lo quall atrobam les coses següents.

* Primo una cellcera de terra dins le quall a mell.

* Item un cadaf de vidre.

* Item denou empolles de vidre en les quals ha dins aygos coedialls.

* Item un altre artibanch de una caxa ab pany e clau dins lo quall atrobam lo qui.s seguex:

* Primo dues empoelles de vidre groses, buydas.

* Item dotse entra empolles e brochalls.

* Item una castanya¹⁹ de mig quartera poch menys.

* Item dues castanyes patites.

* Item un cadaf d'aram vell.

* Item una ganiveta ab se bayne vella.

* Item un axugamà de paret.

* Item dues #scalles# (squelles) de egua.

* Item un basi de lautó.

* Item una lumanera de lautó, vells.

* Item un canalobre de lautó vell, patit.

* Item una concha? de lautó vella.

* Item un puat²⁰.

* Item una rodella²¹.

* Item una lansa.

* Item quatre cayrats²² de polls los quals diu lo dit hereu que són seus propis e no de la heretat.

* Item quatre gerres de terra velles.

En la cambre hahon geu lo hereu:

* Primo un lit de repòs ab una màrfega de palla, vell, dolent.

* Item una vànava prima obre de milaresos, vella, dolenta.

* Item un artibanch de dues caxes ab panys e claus, buyts.

* Item quatre stormias²³ velles.

* Item un barragà²⁴ vell lo qual diu la muller del dit hereu que lo dit defunt loy ha donat.

* Item un barrall vell, sotil, lo qual diu la dita dona que ha grantemps loy ha donat lo dit defunt.

* Item se troba en lo dit porxo hun banch larch, vell.

* Item un sorts? de cànem vell.

En la despansa foren trobades les coses següents:

Primo un lit de posts gran, ab petges, sobre lo qual havia una màrfega de palla vella.

* Item una flasada de bora vella.

¹⁸ Nord d'Àfrica.

¹⁹ Botella de ventre ample, generalment petita i de vidre verdós que es sol emprar per tenir untures i aixarops. (DCVB).

²⁰ Instrument format d'una post a la qual estan fixades perpendicularment moltes pues de metall, en sèries paral·leles, per les quals es fa passar el cànem o el lli per pentinar-lo. (DCVB).

²¹ Escut circular que es portava amb el braç esquerre per protegir el pit del qui lluitava amb espasa.

²² Biga relativament petita per a sostenir sòtils o teulades.

²³ Coixi cilíndric de cuiro o llatra de palma ple de palla que serveix de seient. També pot ser un cofi d'espart o palma per a dur fruita. (DCVB).

²⁴ Tela de llana impermeable. (DCVB).

- * Item un travaser de ploma de pocha vàlua.
- * Item un artibanch pudrit, buyt.
 - * Item dues thovalles de pastar velles.
 - * Item quatre thovalles velles de taula.
 - * Item una pestera nova d'albar²⁵ ab petges.
 - * Item altra pestera molt vella dins le quall stava segó.
 - * Item quatre sedassos entra bons e dolents.
 - * Item una alfàbia per tenir ferina en la quall havia una pocha de ferina.
 - * Item un fanyador.
 - * Item dues posts de tenir pa.
 - * Item tretse vells da lana.
 - * Item vuyt anynis²⁶.
 - * Item divuyt fogasses de formatges.
 - * Item un torn vell molt dolent de fillar al torn lana.
 - * Item unes dabanadores ab son peu.
 - * Item una banastra de cercolls.
 - * Item un banchet xich.

En la cuyna attrobam lo que s segueix:

Primo una taula redona, vella, dolenta.

- * Item tres banchs entorn della dita taula.
- * Item tres ferros de cuynar, ço és dos patits e un gran.
- * Item una giradora e unes molles.
- * Item uns alambins de plom.
- * Item una peella (vella) e una giradora.
- * Item tres olles de coura so és una gran e #una# (l'altra) mitgensera e l'altre petita.
- * Item una altra olla de coura més xiqua.
- * Item una caldera d'aram mitgensera, vella.
- * Item un calderó petit, vell.

- * Item uns lavadós de ferro.
- * Item un #hu# ganxo de ferro per treura carn della olla.
- * Item quatre plats de terra.
- * Item tres talladós de fust.
- * Item sinch ollas de terra entra #pequetas# (ciques) e grans.
- * Item quatre lumaners #de ferro#.
- * Item una ralla dolenta.
- * Item un morteret de coure ab sa mà.
- * Item un morter de pedra blanch.
- * Item un altre morter de terra.
- * Item dos botes velles e molt dolentes demana?, buydas.
- * Item dos càvechs bons.
- * Item dos cosis plamats²⁷.
- * Item una axada grossa ab l'ull radó.
- * Item quatra axades ab los mànechs cayrats.
- * Item una librella de terra.
- * Item quatre cubertós d'olla.
- * Item #quatre# (tres) xepetes de xercollar?
- * Item una dastrall vella.
- * Item un martell d'aparadar.
- * Item unes tanalles ab un mertell, velles, dolentes.
- * Item un poall de fust ab sercolls de ferro vell, pudrit.
- * Item una çerra.
- * Item dues podadores, una bona, e l'altre dolenta.
- * Item un uxoll dolent.
- * Item unes molles de molrar²⁸ sall.
- * Item dues smolladoras de pedra.
- * Item un canalobra de ferro vell, dolent.
- * Item dues gulades de bèstia ab rastells.

²⁵ De magraner. L'albar és un tipus de magraner que fa les magranes blanques. (DCVB).

²⁶ Llana d'anyell. (DCVB).

²⁷ Plomats, cordats.

²⁸ Moldre.

* Item dos asts²⁹, so és, un gran e dos xichs.

* Item una cossa vella, tota sclafada.

* Item dues palles, ço és una nova, e l'altre vella, que servaxen per lo forn.

En la cassa dell molí attrobam lo que.s saguex:

* Primo un molí ab tot son guarniment.

* Item tres pichs per pichar lo mulí.

* Item un spadador³⁰ per spadar³¹ li.

* Item coranta cavayons de vanalls³² vells.

* Item unes anses de poall de ferro.

* Item un cuxí della #mulla# (bèstia) que moll³³.

* Item tres streps vells.

* Item un gatssoll.

* Item una coltalina³⁴.

En la cassa del saller atrobam les #que.s saguex# coses següents:

Primo un cup vell, gran, congranyat, ab quatre congrenys, dins lo quall atrobam circa de cent quarteres de forment roig³⁵.

* Item un altra cup més xich, per bolir la verama, congranyat, ab quatre congrenys ab

son solador y torn, dins lo quall havia circa de vint y sinch quarteres de forment roig.

* Item una bóta congrenyada de quatre congrenys de tenor de vuyt somades, plena de vi.

* Item altre bota congranyada de quatre congrenys de pocha vellor, en la quall ha gran temps noy a stat vi, és de tenor de deu somades en la qual havia vuyt o nou corteres de xexa.

* Item una bóta de mana de tenor de quatra somadas, buyda.

* Item mitga bóta de mana buyda.

* Item mitga bóta en la quall ha un poch de vinagra.

* Item dos carratells³⁶ vinblanchers buyts.

* Item un altra carratell en lo quall ha circa de quatre o sinch quartans de vinblanch cruy³⁷.

* Item vuyt portadores entre les qualls #ni# ha una nova e les altres molt velles.

* Item dos cubels³⁸ vells.

* Item un ambut gros de trescollar.

* Item una caldera deram per bullir vinblanch, vella, de tenor de XXV quarteres o circa.

* Item un ambut de vendra vi.

* Item mig cutter de vendra vi.

* Item tres bótes de mana per tenir blat, entra les quals na una d'elles dites botes en qua ha circa sinch o sis quorteres de forment roig.

²⁹ Barra de ferro o de fusta amb la qual aspiden longitudinalment un animal per coure'l, fent-lo voltar sobre el foc. (DCVB).

³⁰ Post o banquet damunt el qual posen el cànem o el lli per espadar-lo. (DCVB).

³¹ Tupar el cànem o el lli amb l'espada, després de bregar-lo, per fer-ne caure l'aresta. (DCVB).

³² Vencills.

³³ S'ha d'entendre ... que mol, del verb moldre.

³⁴ Coltell relativament gros. (DCVB).

³⁵ Tipus de blat.

³⁶ barrils petits.

³⁷ Cuit.

³⁸ Recipient per a tenir líquids, més ample de dalt que de baix, ab el sòl format per un disc de fusta i amb els costats composts de dogues de fusta subjectades per cercols de ferro.

* Item (un) cubell dels demunt dites
atrobam circa de tres quarteres de porgeres.

* Item una guorriolla vella ab son rest³⁹.

* Item una mitga cordera de masurar e
una bersella e un almut de masurar.

* Item un grifó de coura.

* Item una palla vella de fust.

* Item una gaffa de fust.

* Item una gaffa petita de ferro.

* Item dos garbells.

* Item un stori⁴⁰ de palma vell.

* Item una cista? de spart.

* Item unes dogas de bótes pudrides.

* Item circa de dos quarteres (corter)
de cansalada.

* #Item una scala nova#.

* Item dues scales de fust velles.

* #Item VIII vuyt forcas de vantar#.

* Item una scalla nova.

* Item altra scalla nova de pi.

* Item tres sanalles de palma velles.

* Item VIII forcas de vantar.

* Item una alfàbia(ta) buyda.

* Item un barral de vidre de dos
quartans.

* Item dos cortins sisons? velles.

* Item XV canalons? de càrrig nou.

* Item un cadanat per tencar dit saller
ab sa clau.

* Item un lambrox⁴¹ vell per raura⁴² les
bótes.

* Item un calafat per calafatar.

* Item una dotsena de sercolls de bóta.

En la stable atrobam lo que.s seguex:

Primo un rusí de pèl castany de temps de set
anys.

* Item una mulla (blanca) de temps de
XVIII o XX anys.

* Item una cella e una brida e dos
sparons.

* Item altra cella molt vella.

* Item un banch sens gorniment.

* Item un sparó larch vell.

* Item un parell de collàs cuberts de
palma.

* Item dos coxins per laurar ab les
bèsties.

* Item unes stonelles? velles.

* Item una sitga le quall stà en lo sobre
dit mengador, en la quall atrobam circa de sent
quorteres entre ordi sponi e sivada.

* Item una pellata?.

* Item tres faus.

* Item un sach nou de cànam.

* Item altra sach vell.

* Item uns rampins que no tenen sinó
dues cames.

* Item una corriola grossa de pou ab
gorniment de ferro.

* Item dues piques grossas de pedra per
bourar bestiar.

* Item un fre mullar sens guarniment.

* Item tres cordas, so és, duas de spart
e una de cerres.

* Item un parell de taleques.

* Item unes bonates? velles.

* Item una làntia ab son gorniment.

* Item altres dues xiques, poquetes.

* Item dos asens de pell negra de temps
de deu o XII anys.

* Item una polina de pell negra de
temps de tres anys.

* Item una picha larg#r#a strata.

* Item un pollí de pèl negra de VI o VII
anys cascuns.

³⁹ Corda gruixuda. (DCVB).

⁴⁰ Cofi dins el qual es premsa l'oliva o el raïm. (DCVB).

⁴¹ Botavant. Instrument amb una part tallant que té diversos usos.

⁴² Fregar amb un instrument tallant o aspre la superfície d'una cosa per rebaixar-la o llevar-ne les adherències. (DCVB).

* Item XIII ovalles e dotsa anyells.

* Item X o XII quortarades desplat? de forment pengant.

* (Item LXIII cavallons de sivada).

* Item unes casses qui stan al costat del dit alberch hahon stà vuy en Berthomeu Reus, germà del dit hareu.

* Item una cabana.

* Item una pahice.

* Item un barrall.

Deutes que deuen alla dita haratat són los següents:

Primo attrobam que deu la #dita# (dona) Joana, muller den Jacme Bastard, quondam, XXXXVII liures, les qualls lo dit defunt li prestà en diverses vegades appar per contracta fet en poder del discret den Miquell Mataró, notari.

* Item deu en Pau Mullat, V quarteres de forment per loguer de terres.

* Item deu en Matheu Isern, gendra den Fabregues, VIII o VIII quarteres forment.

* Item deu en Rafall Oliver XXIII sous los quals li havia prestat lo dit (defunt en blat e ordi).

* Item deu en Johan Carbonell de Judi XIII lliures.

* Item deu en Johan Senals de Sineu XIII sous.

Deutes als qualls és obligada le dita heretat són los següents:

Primo deu le heretat a nen Juhan Agiló.

* Item deu le dita heretat a una filla den Mongo qui stà en Ciutat XXV liures salvo just comta.

* Item son degudes alle mossà (que) vuy stà en cassa (que) a nom Francina VIII lliures.

#Protestans#

Hec et non alia bona Iuneni in predicta hereditate stare que ad mei devenerunt nomciam protestor tamen quod si aliqua alia bona et iura pertinencia et spectantia dicte hereditati et iude invenero quot et qualia fuerunt in scriptis sive in publicam formam edigi e scribi faciam omni malignitate fiande et collusione ... cessantibus et exclusis. Quod est actum Maioricis in possessione dicte defuncti scituata in dicta parrochia de Algayda die septima mensis maii anno a nativitate Domini MCCCCLXXXX nono. Sicnum mei Petri Reus, heredis predictae qui hec laudo et firmo.

Testes huius rey sunt Bernardinus Berceló et Gilermus Togores, agricole habitatores dicte parrochie de Algayda.

GABRIEL BIBILONI TROBAT

Aquest suplement el dedico al coneixement d'una petita part de la nostra història medieval, concretament us presentam la transcripció íntegra d'un document notarial del segle XV procedent de l'Arxiu del Regne de Mallorca.

Les fotografies de la portada i la contraportada, obra de Joan Capellà, són filigranes del Llibre d'Inquisicions de la Cúria Reial de la Parròquia de Castelltix (1379-1388).